ЗВІТ ПРО РОБОТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ за 2018 рік

У 2018 році продовжувалася робота, яка розпочалася у попередні роки, з вивчення, описання та популяризації історії Слобожанщини та, насамперед, Харківської області. Цю роботу виконували краєзнавчі осередки в області, серед яких відмітимо такі, як Центр краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька (ТронькоЦентр) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Відділ «Україніка» імені Т. Г. Шевченка Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, гуртки краєзнавців при Харківському будинку вчених, Музично-театральній бібліотеці імені К. С. Станіславського, Центр медичного краєзнавства імені професора В. Д. Отамановського Харківського національного медичного університету та інші. Найбільш великі краєзнавчі організації діють в смт Буди Харківського району (керівник Т. М. Безрукова), Ізюмському районі (керівник С. К. Бондаренко), Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (керівник М. П. Маслов) та інші.

Члени ХВ НСКУ брали участь у роботі численних комісій і рад, які діють у місті й області. Серед них такі, як Топонімічна комісія при Харківському міськвиконкомі, Гуманітарна рада при Харківській обласній раді, Комісія при Харківському міськвиконкомі з присудження творчих премій, Комісія з присудження почесного звання «Почесний громадянин міста Харкова» при Харківському міськвиконкомі, Туристичні ради при Харківському міськвиконкомі та Харківській обласній раді, Консультативна рада з питань охорони культурної спадщини при Департаменті містобудування й архітектури Харківської обласної державної адміністрації, комісій і колегії Державного архіву Харківської області та Центрального державного науково-технічного архіву України (С. М. Куделко, О. І. Вовк, О. Г. Павлова та ін.) тощо.

Члени Спілки брали участь у редагуванні й написанні статей до тому «Харківська область» Зводу пам’яток історії і культури України, у підготовці довідок для Енциклопедії Сучасної України. Особливо слід відзначити участь краєзнавців ТронькоЦентру ХНУ імені В. Н. Каразіна у виконанні науково-дослідної роботи «Проблеми історичного краєзнавства та пам’яткознавства (на матеріалах Слобожанщини)», ДР № 0112U004969.

У 2018 році проводилася велика робота з молоддю, у тому числі шкільного віку. Участь у шкільних та студентських олімпіадах, турнірах, керівництво роботами по лінії Малої академії наук тощо.

Значна увага приділялася співпраці з музеями та музейними закладами (Національний меморіальний комплекс «Висота маршала І. С. Конєва», Харківський історичний музей імені М. Ф. Сумцова, Музей «Наш великий земляк І. І. Мечников – Громадянин світу» в смт Дворічна Харківської області), а також проведенню екскурсій для різного контингенту учасників. Також проводилися виставки, серед яких варто відзначити «Українська писанка: закарбовані грані духовного» в Галереї імені Г. Семирадського ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Серед конференцій, в яких брали участь члени Спілки, а також особи, що складають краєзнавчий актив міста й області, відзначимо такі, як традиційні Луньовські читання (за підсумками семінару видається Луньовський збірник), Слобожанські читання, Сумцовські читання та ін. Окремо слід відзначити найстарішу на теренах України Міжнародну краєзнавчу конференцію молодих учених. У грудні 2018 року відбулася 36-а конференція, особливістю якої була робота англомовної секції та участь закордонних дослідників з Болгарії, Індії та Узбекистану. За результатами цієї конференції видається електронна збірка матеріалів.

ХВ НСКУ не має свого окремого сайту, але усю краєзнавчу інформацію розміщує на двох майданчиках: сайт ТронькоЦентру ХНУ імені В. Н. Каразіна та сайт Відділ «Україніка» імені Т. Г. Шевченка ХДНБ імені В. Г. Короленка. Презентовані тут он-лайн виставки користуються значною популярністю.

Серед видань, які побачили світ за участі членів Спілки, варто назвати такі, як «Харківський університет в образотворчому мистецтві», «100 Краєзнавчих читань. Вип. 5», «Харківський університет і література. Антологія творів випускників, викладачів і студентів» та ін.

Окремою сторінкою роботи відділення є традиційно плідна праця краєзнавців Відділу «Україніка» імені Т. Г. Шевченка ХДНБ імені В. Г. Короленка. При Відділі працює найстаріший у нашій країні осередок краєзнавців – Клуб «Краєзнавець». У 2018 році Клуб відзначив своє 40-річчя.

Клуб «Краєзнавець» – громадська організація, що діє в Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка при відділі «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка. Головним завданням клубу є дослідження історії рідного краю, популяризація матеріалів про Слобожанщину. Основна форма його діяльності – краєзнавчі читання, які відбуваються щомісяця і присвячуються охороні пам’яток історії та культури, історії та сьогоденню населених пунктів Харківщини, діяльності видатних земляків.

Упродовж 2018 року було проведено 13 краєзнавчих читань, присвячених знаменним та пам’ятним датам краю, ювілеям видатних діячів. Серед доповідачів були як науковці, так і члени клубу, які досліджують певні теми.

Перелік краєзнавчих читань 2018 року:

1. «Краєзнавство і джерелознавство: проблеми взаємодії» (26 січня, директор Центру краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, канд. іст. наук Сергій Куделко);

2. «Харківський студент Іван Липа – організатор товариства “Братство тарасівців”»: До 204-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка (23 лютого, член клубу «Краєзнавець» Анна Столярова);

3. «Наталя Забіла: від фатальної жінки до дитячої письменниці» (23 березня, заступник директора з наукової роботи Харківського літературного музею, канд. філол. наук Тетяна Трофименко) ;

4. «Сімейні альбоми харків’ян: циркова династія Тріпутіних» (13 квітня, завідувачка сектору бібліотеки Харківського національного університету

міського господарства імені О. М. Бекетова, член клубу «Краєзнавець» Наталія Тріпутіна);

5. «Старожитності Слобідського краю: сіверяни та їх роль в історії регіону» (25 травня, аспірант кафедри історіографії, джерелознавства та археології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Максим Кириченко);

6. «Перші абітурієнти Харківського технологічного інституту та Харків» (26 червня, завідувачка відділу рідкісних видань наукової бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Галина Павлова);

7. «Харківська газета “Утро” (1906–1916 рр.)» (25 липня, дослідник історії Харкова Микола Шемет);

8. «Історія Харківського цирку на сторінках періодичних видань» (22 серпня, завідувачка сектору Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка Вікторія Антонова);

9. «Будинок “Слово”: будинок-мрія/будинок-пастка?» (21 вересня, науковий співробітник Харківського літературного музею Марина Куценко);

10. «Професор О. В. Гуров: біографія вченого на тлі епохи» (26 жовтня; аспірант кафедри історії науки та техніки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Сергій Лобенко);

11. «Висвітлення Голодомору на Харківщині у Другій Книзі пам'яті та новітніх дослідженнях: Дня пам’яті жертв Голодомору в Україні» (14 листопада, науковий редактор комунального закладу «Регіональний інформаційний центр» Харківської обласної ради, член клубу «Краєзнавець» Ігор Шуйський);

12. «“Сад скульптур” як новоутворений туристичний об'єкт Харкова» (23 листопада,; провідний науковий співробітник Харківського науково-методичного центру охорони культурної спадщини Володимир Путятін);

13. «З історії викладання археології в Харківському університеті» (21 грудня, аспірант Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Олег Калугін).

Протягом звітного року на засіданнях клубу відбувалися презентації нових краєзнавчих видань, зокрема це: «Каразінський університет у дзеркалі флоронімії» (календар на 2018 рік); «Книга пам'яті смт. Пісочин» (укладач Віталій Черноморець); «XII Археологічний з'їзд: передумови, перебіг подій, історичне значення» (монографія Ірини Скирди); «Проблеми освіти та виховання на сторінках православних періодичних видань Харківської єпархії 1862–1917 рр.» (монографія Ганни Бондаренко); «Держпром: кроки в історії» (фотоальбом); «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 –1933 років в Україні. Харківська область» (2-га частина); «Харків дипломатичний» (календар на 2019 рік); «Звід пам’яток історії та культури України. Харківська область. М. Куп’янськ і Куп’янський район».

Упродовж звітного року вийшли друком чотири книги членів клубу:

1. Берлин, В. Д. З. Е. Серебрякова. На пути в Париж / Валерий Берлин. – Харьков : СиМ, 2018. – 120 с. : ил.
2. Пушкарь, В. И. Кениг Леопольд Егорович, 1821 – 1903 / В. И. Пушкарь-Браунинг. – Харьков : Точка, 2018. – 123 с. : ил.
3. Тріпутіна, Н. П. У двобої з небуттям : комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни / Наталія Тріпутіна. – Харків : Золоті сторінки, 2018. – 351 с. : іл.
4. Черноморець, В. О. Книга пам'яті смт Пісочин / В. О. Черноморець. – Харків : Водний спектр Джі-Ем-Пі, 2018. – 94 с. : іл.

25 травня відбулося святкування 40-річчя клубу «Краєзнавець». До краєзнавців завітала делегація найближчих друзів і партнерів – істориків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та співробітників Центру краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька на чолі з Сергієм Куделком, директором Центру, професором ХНУ ім. В. Н. Каразіна, головою Харківської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, який також є і головою клубу. Доцент Ольга Павлова зачитала присутнім вітальний адрес від голови НСКУ Олександра Реєнта. Потім відбулося вручення подяк від управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації,

Центрального державного науково-технічного архіву України, університету імені В. Н. Каразіна та його структурних підрозділів. У вітаннях були відзначені безкорислива праця членів клубу, їхні здобутки в дослідженні минулого Слобожанщини, продовження кращих традицій краєзнавчого руху Харківщини. Голова клубу Сергій Куделко та найактивніші члени Леонід Раєнко, Віктор Пушкар, Анна Столярова та Наталія Тріпутіна отримали подяки від ХДНБ ім. В. Г. Короленка за всебічну підтримку її краєзнавчої діяльності та створення позитивного іміджу в суспільстві. Подяками бібліотеки були відзначені й добрі друзі клубу – заступник директора Центру краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька Ольга Вовк та директор музею історії Харківського національного медичного університету Жаннета Перцева.

У жовтні 2018 році вийшов друком черговий, п'ятий випуск видання «Сто краєзнавчих читань: (хроніка та зміст)», який інформує про тематику ста засідань клубу «Краєзнавець», що відбулися протягом 2010 – лютого 2017 рр. Іменний покажчик містить прізвища учасників заходів і осіб, яким вони були присвячені, з короткими анотаціями та посиланнями на номери краєзнавчих читань. Крім того, тут вміщено стислі біографічні дані про активних членів клубу та бібліографічні відомості про їх творчий доробок у зазначений період. Видання було започатковане в 1988 році. Основою для його укладання слугують протоколи краєзнавчих читань з 1978 року, що зберігаються у відділі «Україніка» і в разі потреби можуть бути використані читачами. Електронна версія випуску розміщена за адресою: https://ru.calameo.com/read/000632945c4f14d553414.

Інформація про діяльність клубу та здобутки його членів активно поширювалася в інтернет-середовищі.

Постійно доповнювалася і поновлювалася сторінка клубу «Краєзнавець» (http://kray.korolenko.kharkov.com/klub-kraeznavec.html) у веб-ресурсі «Краєзнавство» ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Зокрема було підготовлено 3 нові персональні сторінки членів клубу М. М. Зубова, Ю. М. Ранюка, М. М. Саппи. Доопрацьовано і доповнено новими матеріалами персональну сторінку

М. М. Красикова. Доповнено бібліографічні частини персональних сторінок В. Д. Берліна, В. В. Смоленського, Н. П. Тріпутіної, В. О. Черноморця, Т. Г. Шерстюк, В. О. Ярошик. Оперативно подавалася на сайт інформація про новини та події в житті клубу – краєзнавчі читання та інші заходи, нові книги краєзнавців, ювілеї, некрологи тощо. Також з веб-майстром ХДНБ обговорено та узгоджено дизайн і наповнення підрозділу «Архів клубного життя», створення якого заплановано на 2019 рік.

В розділі «Краєзнавча електронна бібліотека» (http://kray.korolenko.kharkov.com/kraeznavcha-biblioteka.html) того ж веб-ресурсу «Краєзнавство» опубліковано фрагменти спогадів покійного члена клубу В. А. Богдановича (1906–2003) та матеріали про нього, дослідження членів клубу І. І. Говорової та І. В. Шуйського, розміщено п'ятий випуск видання «Сто краєзнавчих читань: (хроніка та зміст)».

В електронній бібліотеці «Культура України» (координатор корпоративного проекту – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, http://elib.nplu.org) розміщено книгу члена клубу В. Л. Жулідова: Сын эпохи : посвящ. 100-лет. юбилею со дня рождения Генер. конструктора ХТЗ Кашубы Б. П. / [авт.-сост.:] С. А. Кашуба, В. Л. Жулидов. – Харьков : Міськдрук, 2012. – 59 с., [12] л. ил.

В регіональному корпоративному е-ресурсі «Бібліотечна енциклопедія Харківщини» розміщено статтю «Клуб “Краєзнавець”» (http://libenc.old.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya/bibliotechne-kraeznavstvo/94.html) та статтю про одну з його засновниць Г. М. Каширіну (http://libenc.old.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya/personalii/25.html).

Велика робота проводиться по наданню консультацій, довідок для окремих громадян, а також організацій. Члени Спілки взяли участь у десятках конференцій, які проходили не тільки на Харківщині і в Україні, а й за кордоном (І. Ю. Робак, О. І. Вовк, О. Л. Рябченко, О. М. Богдашина та ін.).

Найбільш активні краєзнавці отримали протягом року різні форми відзнаки та заохочення. Серед них – С. М. Куделко (Почесна грамота Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації «За вагомий особистий внесок у справу збереження історико-культурної спадщини Харківської області, сумлінну самовіддану працю з підготовки Харківського тому багатотомного енциклопедичного видання “Звід пам’яток історії та культури України”»), О. І. Вовк (Грамота ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «За вагомий особистий внесок у розвиток науки, підготовку і виховання високоосвічених фахівців протягом багатьох років відданої роботи в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна та з нагоди Дня науки») та ін. Особливо урочисто пройшло святкування 40-річчя Клубу «Краєзнавець» при ХДНБ імені В. Г. Короленка, під час якого краєзнавці бібліотеки отримали грамоти і подяки від Національної спілки краєзнавців України, Обласних та міських інституцій, а також окремих закладів м. Харкова.

За минулий час пішли з життя такі відомі на Харківщині краєзнавці, як Р. Е. Рибальченко, В. Я. Білоцерківський та А. П. Голіков. Загальна кількість членів Спілки на кінець 2018 року складає 32 особи. Подали заяви до вступу ще 9 осіб: М. В. Яцюк, О. М. Гончарова, Т. Ю. Місостов та ін.

Серед невирішених проблем – пошук місця реєстрації роботи ХВ НСКУ, керівництво якої працює на базі ТронькоЦентру ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Харків’яни-краєзнавці брали участь у роботі центральних органів Спілки та надсилали свої матеріали до часопису Спілки «Краєзнавство».

Звітно-виборна конференція ХВ НСКУ пройшла 21 грудня 2018 року з наступним порядком денним: 1) Звіт голови ХВ НСКУ С. М. Куделка за роботу у 2018 р.; 2) Вибори керівних органів ХВ НСКУ; 3) Затвердження плану роботи ХВ НСКУ на 2019 рік. Рішення: звіт голови ХВ НСКУ схвалити; обрати головою ХВ НСКУ С. М. Куделка, його заступниками – Н. І. Полянську, О. І. Вовк, секретарем – О. Г. Павлову; план роботи на 2019 рік затвердити.

Голова ХОО НСКУ **проф. С. М. Куделко**